

OKTOBARSKA REVOLUCIJA I NARODI JUGOSLAVIJE

Pedesetogodišnjica oktobarske revolucije, velikog djela Lenjina i Boljševičke partije, proslaviće ove godine, kao svoj praznik, ne samo sovjetski ljudi već i radnička klasa i svi napredni ljudi svijeta. Pedeset godina u historiji čovječanstva predstavlja kratak period, ali on je naročito značajan po tome što su se u njemu, zahvaljujući oktobarskoj revoluciji, zbile tolike promjene i ostvorena tolika dostignuća kakva se ne pamte u dugotrajnoj historiji čovječanstva. Ta velika dostignuća označavaju prekretnicu na historijskom putu i novo razdoblje u kojem je čovjek doživljavao teška iskušenja i prelomne momente koji su izmijenili njegov život i otvorili beskrajne puteve i perspektive za njegovu budućnost.

U toku proteklih pedeset godina došlo je do ogromnih promjena u svijetu, i to u prvom redu u samom Sovjetskom Savezu. Od nekada potpuno zaostale carske Rusije, u svakom pogledu, stvorena je pod vođstvom Lenjina i sovjetske Komunističke partije, visoko razvijena socijalistička zemlja.

Nauka i kultura, naročito tehnika, razvile su se do neviđenih razmjera. Sovjetski ljudi su se prvi vinuli u kosmos i sve se više približavaju planetama.

U ovom periodu čovječanstvo je doživjelo, po ljudskim i materijalnim žrtvama, i najtežu tragediju u svojoj historiji — drugi svjetski rat, u kome je Sovjetski Savez dao najveće žrtve i odlučujući doprinos pobjedi nad mračnim silama fašizma koje su namjeravale da strahovitim krvoprolićem i uništenjem

**) Iz knjige „SSSR — zemlja oktobra” koja ovih dana izlazi iz štampe u izdanju NIP „Komunist”.*

desetina milijuna ljudi čitav svijet bace u ropstvo srednjeg vijeka.

Sa pobjedom nad fašističkim osvajačima promijenio se odnos snaga u svijetu. Sovjetski Savez ne nalazi se više u kapitalističkom okruženju. On je danas okružen socijalističkim prijateljskim zemljama.

Dvadeseti i Dvadeset drugi kongres KPSS označili su veliku prekretnicu u unutrašnjoj i spoljnoj politici SSSR-a u skladu sa potrebama i današnjim stepenom razvoja kako unutar te velike zemlje tako i u svijetu uopšte.

Topovske salve sa krstarice „Aurore”, koje su 7. novembra 1917. godine označile pobjedu socijalističke revolucije u Rusiji, nagovijestile su ne samo dolazak na vlast novih, dotad eksploatisanih i potlačenih, tj. velike većine društva — radničke klase i siromašnog seljaštva, nego su bile i nagovještaj kraja hiljadugodišnjeg klasnog ugnjetavanja i nastanak ere socijalizma, boljeg i pravednijeg društvenog sistema koje vodi čovječanstvo ka besklasnom komunističkom društvu.

Sa pobjedom oktobarske socijalističke revolucije počele su da se pretvaraju u stvarnost vjekovna stremljenja čovjeka i plemenite ideje marksističke nauke o oslobođenju radničke klase i drugih eksploatisanih i ugnjetenih slojeva društva. Dok je učenje Marksa i Engelsa, otkrivajući zakonitosti društvenog razvitka, posebno suprotnosti i protivrječnosti kapitalističkog sistema, ukazalo na puteve rađanja novih, progresivnih društvenih odnosa — veliki Oktobar zapalio je revolucionarni duh u srcima stotina miliona radnih ljudi u čitavom svijetu, i ulio im samopouzdanje u njihovoj velikoj borbi za novi svijet. Duh Oktobra i Lenjinovo učenje o revoluciji, o imperijalizmu kao najvišem stadiju kapitalizma, o borbi protiv kolonijalizma i imperijalističkih ratova, o ukidanju klasnog, nacionalnog i kolonijalnog ugnjetavanja, o organizaciji vlasti radnog naroda i izgradnji novih oblika državnog i društvenog života, o stvaranju društva udruženih slobodnih proizvođača, o uspostavljanju pravednijih odnosa među državama i narodima, o ulozi komunističke partije u preobražaju društva i sve ono što čini veliki genij Lenjina — bili su revolucionarni i idejni putokaz za milione ljudi, koji su vodili i danas vode borbu za pravednije i čovječnije odnose, za slobodu i nezavisnost naroda. Zato je oktobarska revolucija, taj veličanstveni preokret u životu čovječanstva, bila i ostala čvrsti temelj savremene ljudske historije.

Zato su tekovine Oktobra, to veliko djelo ruskih radnika i seljaka, sa radošću prihvatile radne mase čitavog svijeta. Svojom borbom „za mir, bez aneksija i kontribucija“, za prelazak sve vlasti „sovjetima radničkih, vojničkih i seljačkih deputata“, za hljeb, rad i slobodu, za bratimljenje u rovovima i prekid ratnog krvoprolića, oktobarska revolucija je kao munja prodrla u sve dijelove tadašnjeg svijeta napaćenog višegodišnjim ratovanjem za interese imperijalizma. Oktobar je time počeo da inauguriše nove temelje razumne organizacije ljudskog društva za koje će — kako je to Marks isticao — nasuprot starom društvu s njegovom ekonomskom bijedom i političkim bezumljem, važiti „međunarodni princip — *mir*, jer će kod svakog naroda važiti isto načelo — *rad*“.

Oktobarska socijalistička revolucija i pobjeda njenih ideja, postojanje prve zemlje socijalizma, Sovjetskog Saveza, imali su svestran i neprekidan uticaj na modernu historiju naroda Jugoslavije. Revolucionarni potresi, koje je Oktobar izazvao u svijetu, ubrzali su raspad tadašnje austrougarske monarhije, ojačali antiratne i nacionalno-revolucionarne pokrete i utjecali na narode Jugoslavije da u neprekidnoj borbi, pod rukovodstvom Komunističke partije Jugoslavije, konačno stvore, i to pod najtežim uslovima, svoju istinsku zajednicu ravnopravnih naroda. U procesu te borbe je ubrzana i polarizacija klasnih snaga u tadašnjoj buržoaskoj Jugoslaviji, tako da su se već od njenog postanka počele ispoljavati sve one društvene i političke protivrječnosti koje će postati izvor njene slabosti i ujedno osnova na kojoj je revolucionarni pokret, sa Komunističkom partijom Jugoslavije na čelu, zasnovao svoju borbu i izvojevao pobjedu. Drugim riječima, oktobarska revolucija je imala direktno dejstvo na snaženje jugoslovenskog revolucionarnog radničkog pokreta, na jačanje nacionalnooslobodilačkih pokreta, kao i na buđenje seljaštva u njegovoj borbi za zemlju i slobodu.

Primjer Oktobra je doprinio bržem objedinjavanju dotad samostalnih socijaldemokratskih partija i drugih radničkih organizacija, koje su nastale u različitim historijskim i drugim uvjetima, a postojale su u Sloveniji, Hrvatskoj i Dalmaciji, Bosni i Hercegovini, Srbiji i Vojvodini.

U toj borbi, koja je kulminirala u vrijeme raspada austrougarske vlasti, kada su se javili snažni revolucionarni agrarni pokreti i pokreti radnika u mnogim krajevima naše zemlje,

znatnu ulogu su odigrali bivši zarobljenici — povratnici iz Sovjetske Rusije, koji su kao očevici, često i učesnici oktobarskih zbivanja, prenosili ideje Oktobra o borbi za mir, o diobi zemlje seljacima, o stvaranju radničko-seljačke vlasti. Oni su bili na razne načine i aktivni učesnici mnogih radničkih i seljačkih antiratnih i antieksplotatorskih pokreta revolucionarnog karaktera koji su u to vrijeme potresali mnoge krajeve Jugoslavije, stvarajući i ovdje revolucionarnu situaciju.

Ideje Oktobra mogu se zapaziti i u pojavi revolucionarnih organizacija omladine, u stvaranju đачkih vijeća po srednjim školama, u organiziranju studentske omladine, sve do stvaranja Saveza komunističke omladine Jugoslavije.

Duh Oktobra se najbrže osjetio i najorganizovanije izrazio u mnogobrojnim akcijama radničke klase. Nisu bili rijetki štrajkovi, mnogobrojni mitinzi i zborovi koji su se završavali poklicima oktobarskoj revoluciji i zahtjevima da se radi po ruskom uzoru, po primjeru Sovjeta. To je upravo i doprinijelo bržem izdvajanju lijevih krila u pomenutim radničkim organizacijama, od kojih je već u proljeće 1919. stvorena jedinstvena Socijalistička radnička partija Jugoslavije (komunista). U njenom stvaranju istaknutu ulogu su imali komunisti koji su se vratili iz Sovjetske Rusije, a koji su već tamo radili u raznim jugoslovenskim komunističkim grupama i organizacijama, pa su i došli u domovinu da nastave revolucionarnu djelatnost.

Razvoj revolucionarnog pokreta u zemlji i djelatnost na popularisanju rezultata sovjetske vlasti, prevođenje i rasturanje komunističke literature — učinili su da se Komunistička partija Jugoslavije već na svom Drugom (vukovarskom) kongresu počela izgrađivati na lenjinskim principima. Usvojeni program na ovom Kongresu — u koji je unijet zahtjev o diktaturi proletarijata, klasnoj borbi, o izgradnji socijalističke vlasti na bazi radničkih vijeća i tako ocrtan opći pravac stvaranja komunističkog društva — izraziti je primjer brzog sazrijevanja komunističkog pokreta u tadašnjoj revolucionarnoj situaciji. A u tome su upravo ideje Oktobra imale veliki značaj. Komunistička partija Jugoslavije se, među prvima u Evropi, već na svom osnivačkom kongresu izjasnila za pristupanje Trećoj, Lenjinovoj internacionali, prihvatajući borbu ruskih radnika i seljaka, kao dio svoje borbe.

Pod uticajem Oktobra i Lenjinovih ideja, jugoslovenski revolucionarni radnički pokret i Komunistička partija, izgra-

dena na marksističkim principima kao njegova avangarda, izrasli su i razvili se u snažan društveni faktor sa kojim se već u vrijeme nastanka zajedničke države naroda Jugoslavije moralo računati. Taj pokret je potekao iz klasnih radničkih organizacija koje su postojale još uoči prvog svjetskog rata i na razne načine djelovale i u toku toga rata, da bi se već u prvim godinama novostvorene zajedničke države razvile u jedan od najmasovnijih komunističkih pokreta u Evropi, sa partijom od preko 65.000 članova i organizovanim sindikalnim pokretom od preko 200.000 članova.

Jugoslovenski komunisti organizovali su u to vrijeme nekoliko krupnih akcija u kojima su zabilježeni i značajni uspjesi, kao što su bili generalni štrajk solidarnosti protiv intervencije u socijalističkim revolucijama u Rusiji i Mađarskoj, 20. i 21. jula 1919, u kome je proletarijat Jugoslavije pokazao sjajan primjer internacionalne solidarnosti, zatim uspjeh u općinskim izborima u proljeće i ljeto 1920, osvajanje 59 poslaničkih mandata na izborima za ustavotvornu skupštinu novembra iste godine, i drugi.

U jedinicama Crvene garde, odnosno Crvene armije, bio je stvoren i veći broj jugoslovenskih odreda i pukova, sastavljenih od pripadnika svih naših naroda, koji su se u to vrijeme sticajem raznih okolnosti zatekli u Rusiji. Naročito je bilo brojno učešće Srba, Hrvata i Slovenaca iz krajeva koji su do tada bili pod austrougarskom vlašću. Oni su se prvom prilikom predavali Rusima, a potom u velikom broju pristupali revoluciji.

Iako još nisu izučeni svi dokumenti koji govore o borbi i učešću jugoslovenskih radnih ljudi u oktobarskoj revoluciji, već do sad utvrđena brojka od preko 30.000 učesnika, koji su se u raznim periodima od 1917. do 1921. godine aktivno borili na tlu Sovjetske Rusije, za odbranu tekovina revolucije — uvjerljivo su svedočanstvo o internacionalizmu jugoslovenskih radnih ljudi i njihovoj visokoj svijesti da time istovremeno doprinose pobjedi revolucionarnih ideja i u svojoj domovini. Neki od Jugoslovena koji su se borili u vrijeme revolucije i građanskog rata, zauzeli su svijetlo mjesto u analima Oktobra. Njihova djela su široko poznata svim sovjetskim ljudima. Među takvim herojima građanskog rata i revolucije ističu se Aleksa Dundić, Danilo Srđić, i mnogi drugi.

Prolazeći kroz različite faze svog razvoja i učeći se na iskustvu internacionalne borbe radničke klase, prije svega bo-

ljševičke partije i njenih lenjinskih ideja, Komunistička partija Jugoslavije je uspjela da postepeno spozna stvarnost Jugoslavije, sagleda njene političke i društvene protivrječnosti, izuči položaj radničke klase i seljaštva, prirodu nacionalnooslobodilačkih pokreta i da, saobrazno tom svom saznanju, razradi programske principe i metode borbe koji su joj omogućili da stane na čelo revolucionarnog demokratskog pokreta. Komunistička partija Jugoslavije je shvatila da je monarhistička Jugoslavija, kao rijetko koja zemlja, bila puna unutrašnjih suprotnosti. U njoj se, od samog njenog postanka, vodila stalna borba između eksploatisane radničke klase i mlade buržoazije željne brzog bogaćenja, između nacionalno ugnjetavanih naroda i antinarodnih režima. Razdirale su je i protivrječnosti koje su proizilazile iz kapitalističke eksploatacije sela, iz feudalnih ostataka, iz borbe između crkvenih vrhova itd. Sve te suprotnosti pojačavala je i produbljivala borba velikih imperijalističkih zemalja za stvaranje sfera utjecaja i osiguranje pozicija u našoj zemlji, za grubo eksploatisanje našeg prirodnog bogatstva i radnih masa. Povijest Jugoslavije do 1941. godine je, u stvari, povijest jedne stalne nacionalne, političke i ekonomske krize. Ona se nikada nije mogla ozbiljnije konsolidirati i čitavo vrijeme bila je bremenita elementima revolucije. Vladajuća buržoaska klasa i njeni režimi nikada nisu bili sposobni da riješe ni jednu od ovih suprotnosti, koje su se sve više zaoštravale, utoliko jače, ukoliko se osjećala borba radničke klase i sve veći utjecaj Komunističke partije Jugoslavije.

U tom čitavom periodu Komunistička partija Jugoslavije imala je u Sovjetskom Savezu, kao prvoj zemlji socijalizma, oslonac i uzor koji je ukazivao šta se sve, i za kratko vrijeme, može postići u jednoj zaostaloj i privredno nerazvijenoj zemlji, kao što je bila carska Rusija, kada se u njoj ukine eksploatatorska vlast spahija i kapitalista i njen razvoj usmjeri u pravcu socijalizma. Otvarajući radničkoj klasi i čitavom radnom narodu socijalističku perspektivu, Komunistička partija Jugoslavije je uspjela da nezadovoljstvo, nagomilano na tlu društvenih suprotnosti i protivrječnosti, koje su razdirale kapitalističku Jugoslaviju, pretvori u snažno revolucionarno oružje, da organizuje radničku klasu i radne ljude naše zemlje i usmjeri ih u pravcu rješavanja postojećih suprotnosti i stvaranja ravnopravne zajednice naših naroda, na novim socijalističkim osnovama, tj. u pravcu stvaranja jedinstvene i stvarno uje-

dinjene socijalističke Jugoslavije sa pravilno riješenim nacionalnim pitanjem.

U toku narodnooslobodilačkog rata, odnosno socijalističke revolucije, KPJ je uspjela da u korijenu riješi ove osnovne suprotnosti. Taj svoj historijski zadatak ona je mogla sa uspjehom izvršiti samo zbog toga što je već od samog početka vodila borbu za te iste ciljeve, što je uspjela izgraditi svoje mnogobrojne kadrove i stvoriti svijetli lik komunista koji je proizišao iz dugogodišnje revolucionarne borbe, lik borca koji se vaspitao na djelima tvoraca marksizma-lenjinizma, na iskustvima revolucionara, osobito onih koji su sproveli veliku oktobarsku revoluciju. U toj borbi hiljade komunista i skojevaca bili su žrtve žestokog terora; mnogi su u toku čitavog ilegalnog perioda do revolucije ubijeni ili bačeni na dugotrajnu robiju.

Velike žrtve koje je naša Partija dala u toku svoga razvitka, stečeno iskustvo, pažljivo praćenje i korišćenje iskustava revolucionarne borbe u drugim zemljama — sve je to doprinijelo da se postepeno izgradi lik sposobnog i nepokolebljivog komunista, radničkog borca i rukovodioca.

Naša Partija nije imala teškoća samo zbog terora, pritiska od strane režima i općih prilika koje su vladale u staroj Jugoslaviji, naročito poslije zavođenja šestojanuarske diktature, nego i zbog toga što je morala preodolijevati mnoge svoje unutrašnje slabosti, kao što su frakcionaštvo, grupašenje, i slično — sve dok nije stala na vlastite idejne i političke pozicije. Taj proces unutrašnje konsolidacije partije bio je otežan još i time što je Komunistička partija Jugoslavije, kao članica Komunističke internacionale, u kojoj je dugo vremena, poput drugih partija, uživala podršku i dobijala raznovrsnu pomoć (u školovanju i osposobljavanju kadrova, razradi programskih koncepcija i sl.) — došla u situaciju da bude gotovo raspuštena od strane rukovodstva te iste Kominterne.

Komunistička partija Jugoslavije, uprkos mnogim teškoćama, uspjela je da se izbori za jedinstvo klasnog sindikalnog pokreta i da ga učini snažnim, da stvori jak omladinski revolucionarni pokret, postigne snažne pozicije u nacionalnooslobodilačkim pokretima porobljenih naroda Jugoslavije, i da, oslanjajući se na sve progresivne tradicije iz prošlosti naših naroda i njihove borbe za slobodu i nezavisnost, okupi oko sebe sve napredne snage i stane na čelo širokog antifašističkog, partiotskog i demokratskog fronta.

Stvaranjem toga fronta, čiji su osnovni politički zahtjevi bili: nezavisnost Jugoslavije, uspostavljanje diplomatskih i ekonomskih odnosa sa SSSR-om, a kasnije i vojnog saveza, demokratizacija života u zemlji, stvaranje narodne vlade, itd., Partija je uspijevala da sve više objedinjuje demokratske i revolucionarne snage zemlje u jedinstveni pokret za rješavanje osnovnih ekonomskih, socijalnih i drugih problema i za odbranu nezavisnosti od prijeteće fašističke agresije.

U tim godinama, uoči drugog svjetskog rata, Partija je naročito veliku pažnju poklanjala popularizaciji SSSR-a kao zemlje Oktobra, upoznavajući naše narode sa rezultatima njenog društvenog i privrednog razvitka. Dok su sve buržoaske vlade monarhističke Jugoslavije sistematski ometale i odgađale uspostavljanje diplomatskih odnosa sa Sovjetskim Savezom, Komunistička partija Jugoslavije bila je gotovo jedini kanal kojim je u našoj zemlji širena istina o SSSR-u. Tek 1940. godine vlada Cvetković-Maček je pred neposrednom fašističkom opasnošću i, prije svega, pod pritiskom uznemirenog javnog mnjenja, bila prinuđena da uspostavi diplomatske odnose sa SSSR-om.

Aktivnost Komunističke partije Jugoslavije, kao i pojedinih progresivnih ljudi, njena propagandna i politička djelatnost, učinili su da je istina o SSSR-u, o njegovom međunarodnom položaju i značaju, bila dobro poznata našim narodima, što je imalo velikog značaja osobito u vrijeme drugog svjetskog rata.

U tim teškim danima drugog svjetskog rata ponovo se pokazalo od kakvog je značaja bilo izgraditi Partiju na lenjinskim principima, na marksističkoj nauci, koja je bila u stanju da u zaokretima historije, kakav je nesumnjivo bio i drugi svjetski rat, odredi svoju revolucionarnu strategiju i taktiku. Kao što su Lenjin i njegova partija na početku prvog svjetskog rata — ustajući protiv tada dominantnih struja u Drugoj internacionali, kada se većina partijskih rukovodstava solidarizirala sa svojim buržoaskim vladama i, u stvari, izdala principe socijalizma — čvrsto stali na internacionalističke pozicije, u borbi za dalje razvijanje revolucionarne djelatnosti u izmijenjenim uslovima, za pretvaranje imperijalističkog u građanski rat, za pobjedu revolucije — tako je i Komunistička partija Jugoslavije, ostajući dosljedno na antifašističkoj i nacionalnooslobodilačkoj platformi, uspjela da obezbijedi pobjedu nad fašističkim osvajačima u svojoj zemlji. To je istovremeno bila i pobjeda nad izdajničkom, kapitulantskom vladajućom buržoazijom, što je

u krajnjem rezultatu takođe dovelo do pobjede socijalističke revolucije. Prerastanjem ustanka naroda Jugoslavije u narodno-oslobodilački rat, u kome smo već poslije prve godine imali snažnu i dobro organizovanu vojsku — u srcu „Hitlerove evropske tvrđave” — stvoren je u stvari novi front.

Pobjeda nad fašističkim osvajačima bila je nastavak onog revolucionarnog procesa koji je započeo u Oktobru. Zapravo, da nije bilo oktobarske socijalističke revolucije, da nije bilo Sovjetskog Saveza koji je u velikom otadžbinskom ratu podnio glavni teret u borbi protiv fašističkih hordi, ne bi došlo ni do pobjede revolucije u Jugoslaviji, a ni do socijalističkih transformacija u mnogim drugim zemljama Evrope. Stoga se i u tome ispoljava značaj pobjede Oktobra kao prekretnice u historiji ljudskog društva koja je otvorila novu epohu pobjedonosnog hoda u socijalizam.

Od pobjede oktobarske socijalističke revolucije navršava se već pola vijeka. Za to vrijeme Sovjetski Savez je prošao kroz različite faze u svom razvitku. Narodi Sovjetskog Saveza su uspjeli da izgrade svoju veliku socijalističku zemlju i da nekadašnju zaostalu carsku Rusiju, nerazvijenu, polufeudalnu i agrarnu, pretvore u jednu od vodećih industrijskih zemalja svijeta, sa modernom tehnikom, zasnovanom na blistavim naučnim rezultatima. Za to vrijeme sovjetski radni ljudi osjetili su radosti pobjede i uspjeha, ali i gorčinu poraza, stramputica i drugih teškoća koje je trebalo savladati natčovječanskim naporima. Sovjetsko društvo je išlo jasnim Lenjinovim putem, ali nije bilo pošteđeno ni lutanja, ni različitih deformacija koje, uostalom, ne može izbjeći nijedno socijalističko društvo u svom usponu i stalnoj težnji da prevaziđe sve ono što ometa njegov progres.

Imao sam prilike da izbliza pratim razvitak SSSR-a. U vihoru prvog svjetskog rata dospio sam 1915. godine u tadašnju Rusiju, kao zarobljenik, i upoznao sam njenu zaostalost i teškoće kroz koje je prolazila ta zemlja u doba četvorogodišnjeg rata i, kasnije, u vrijeme revolucije i građanskog rata. Uvidio sam bijedu siromašnih slojeva naroda, ali i oduševljenje s kojim su se ljudi latili da se bore za pobjedu revolucije i da grade novi svijet, da izdignu svoju domovinu iz polufeudalne i polukolonijalne zavisnosti, da podruštvljavanjem sredstava za proizvodnju i udruživanjem u obradi zemlje izgrade nove društvene odnose na socijalističkim osnovama. U Sovjetskom Savezu sam boravio i u doba ispunjavanja njegovih petogodišnjih planova

uoči drugog svjetskog rata. Vidio sam kako se brzo mijenja slika te ogromne zemlje. Obilazio sam poduzeća u izgradnji, nove gigante i gledao kako se ljudi lišavaju mnogo čega da bi izgradili industrijske potencijale potrebne socijalističkom društvu. Tada sam izbliza pratio i rad u kolhozima. Svuda sam zapazio veliko interesovanje sovjetskih ljudi za prilike u svijetu i za borbu proletarijata u drugim zemljama.

Drugi svjetski rat nametnuo je, međutim, ogromne teškoće sovjetskim ljudima u borbi protiv pomahnitale fašističke soldateske, koja je pokušala da uništi prvu socijalističku zemlju i postane gospodar svijeta. Ali, slobodoljubivi narodi, udruženi u antihitlerovskoj koaliciji, svojom borbom u kojoj je glavni teret podnio Sovjetski Savez, omeli su mračne planove fašizma, porazili ga i omogućili izgradnju novih međunarodnih odnosa sa promijenjenom kartom svijeta sa koje su iščezle glavne fašističke sile.

Poslije rata ponovo sam nekoliko puta posjetio Sovjetski Savez, pored ostalog i početkom ove godine. Imao sam priliku da pratim brze promjene u toj velikoj zemlji, u kojoj, i u Srednjoj Aziji i u dalekim sibirskim tajgama, izrastaju džinovske električne centrale i drugi industrijski giganti, uporedo sa potpuno novim gradovima i, što je najvažnije, sa novim ljudima koji su svjesni veličine i značaja svoga djela i epohe u kojoj žive. Svugdje sam osjetio neuništivost ideja Oktobra, koje su ovladale mislima sovjetskog čovjeka. One su se pretvorile u ogromnu materijalnu snagu koja podstiče sovjetske ljude na sve veća pregnuća u izgradnji socijalističkog društva. Zato nije čudo što Sovjetski Savez u mnogim granama nauke i tehnike dostiže, pa i prestiže druge najrazvijenije kapitalističke zemlje i što su sovjetski ljudi prvi savladali svemirska prostranstva oko Zemlje, pripremajući se već za nove krupne korake u otkrivanju tajni Mjeseca i drugih planeta.

U toku proteklih 25 godina, od početka naše revolucije, u kojoj su naši narodi u zajedničkoj borbi protiv fašizma ostvarili tijesnu saradnju i bratstvo sa narodima Sovjetskog Saveza, naši odnosi sa SSSR-om su prolazili kroz različite faze. Savlađujući teškoće, koje je izazvala Staljinova politika, oni su se stalno razvijali, u obostranom interesu. Jednom riječju: stvorena je dobra osnova kako za razvijanje ravnopravnih ekonomskih i političkih odnosa, tako i u stvaranju uslova za mnoga istovjetna ili slična gledišta i zajedničke miroljubive akcije

na međunarodnom planu. Krupne datume u razvijanju te saradnje predstavljaju tzv. Beogradska i Moskovska deklaracija. U njima su razrađeni principi na kojima treba da se zasnivaju odnosi među socijalističkim zemljama i komunističkim partijama kao što su ravnopravnost, nemiješanje u unutrašnje stvari drugih zemalja i partija i poštovanje nezavisnog i samostalnog unutrašnjeg razvitka.

Njegovanje takvih odnosa od ogromnog je značaja za savremeni svijet u kome se pokazuje koliko su neka Lenjinova upozorenja bila dalekoviđa i genijalna. Takvi odnosi na prvom mjestu odgovaraju razvijanju ravnopravnosti među zemljama i narodima sa različitim društvenim sistemima. Oni odgovaraju današnjoj borbi za mir i razvijanju međunarodne politike na bazi primjene miroljubive koegzistencije, koja nije nikakav status quo, već koja podrazumijeva i aktivnu borbu protiv imperijalizma i kolonijalizma, a za uspostavljanje ravnopravnih i što tješnjih odnosa između svih naroda i država, u cilju otklanjanja uzroka zategnutosti, prevazilaženja blokovskih grupacija i razrješavanja svih sporova miroljubivim sredstvima. To nalaže i potrebu pružanja pomoći novooslobođenim zemljama u njihovoj borbi za očuvanje i učvršćenje nezavisnosti.

U savremenom svijetu, sa tako brzim razvojem nauke i tehnike, naročito sredstava razaranja — nema druge alternative, osim miroljubive koegzistencije. U protivnom prijetila bi opasnost od samouništenja, što razumno čovječanstvo ne može dozvoliti. U tome socijalističke zemlje imaju posebnu ulogu, a naročito Sovjetski Savez, kao jedna od najmoćnijih sila. SSSR sa ogromnim materijalnim potencijalom i visokim stepenom razvoja nauke i tehnike može mnogo da doprinese uspostavljanju takvih odnosa koji bi se dalje izgrađivali na osnovu shvatanja o povezanosti i sve većoj međuzavisnosti savremenog svijeta.

U toku proteklih pedeset godina borbe za socijalizam pokazalo se kako su neiscrpne snage naroda koje je revolucija probudila, osvijestila i pretvorila u subjekt historije. Oktobarska revolucija, i izgradnja socijalizma u Sovjetskom Savezu i u drugim zemljama su pokazali da razvoj socijalizma podrazumijeva sve šire uključivanje radnih ljudi u procese upravljanja državom i društvom. Jer samo to omogućuje razvoj svih stvaralačkih moći čovjeka kao proizvođača i upravljača, čiji je „slobodni razvoj svakog pojedinca uslov slobodnog razvitka za sve”, kako su to još na početku isticali osnivači marksističke

nauke, naši genijalni učitelji Marks i Engels. Pokazalo se i koliko je Lenjin bio u pravu kada je stalno zahtijevao da se što više građani uključuju u upravljanje državom i društvom, ističući to kao jedinu garanciju za razvoj socijalizma.

Među mnogim poznatim mislima Lenjina, htio bih ovdje da spomenem samo njegove riječi kazane o tome već u prvim mjesecima sovjetske vlasti:

„Građani, svi odreda, treba da učestvuju u ocenjivanju i upravljanju državom. I za nas je važno da privučemo u upravljanje državom apsolutno sve trudbenike. To je — izvanredno težak zadatak. Ali socijalizam ne može da ostvari manjina — partija. Njega mogu da ostvare desetine miliona kada se nauče da to sami čine. Našu zaslugu mi vidimo u težnji da pomognemo masi, da se ona sama odmah prihvati toga, a ne da se tome uči iz knjiga, iz predavanja. . . Ako to što čini naša revolucija nije slučajnost, a mi smo u to duboko ubeđeni — nije proizvod odluke naše Partije, već neizbježni proizvod svake revolucije, koju je Marks nazvao narodnom, tj. takvom koju stvaraju same narodne mase svojim parolama, svojim težnjama, a ne ponavljanjem programa stare buržoaske republike — ako mi stvar tako postavimo, dostićićemo ono što je najbitnije.” (Lenjin, Potpuni zbornik dela, tom 3., str. 53, Moskva, V izdanje).

Koliko su ove ideje i danas, poslije 50 godina od Oktobra, aktuelne, suvišno je isticati, pogotovu u vrijeme privrednih i društvenih reformi koje su na dnevnom redu u gotovo svim socijalističkim zemljama. Njihov osnovni smisao i jeste da se što više usavrši privredni i društveni sistem u cilju podizanja produktivnosti rada i daljeg razvijanja socijalističkog društva. Razumije se, uz svjesno učešće svakog proizvođača, na osnovu njegove zainteresovanosti i usklađivanja ličnih interesa sa interesima socijalističkog društva u cjelini. Samo takav razvoj omogućuje puno oslobođenje i stvaralačko ispoljavanje ličnosti u socijalizmu, priznanje čovjekovih prava i ljudskog dostojanstva, što i jeste osnovni smisao socijalističkog društva.

Ukazujući na svu složenost i raznovrsnost oblika i puteva koji vode u socijalizam, Lenjin je često podvrgavao kritici svako uprošćavanje, apstraktna i pojednostavljena shvatanja o suprotnostima kapitalizma i socijalizma, koja se ne udubljuju u konkretne oblike i stepene prelaza, što često nisu shvatali ni pojedini predstavnici socijalističkog pokreta. Obraćajući se upravo njima, Lenjin je govorio da „nisu shvatili da o cijelom

periodu prelaza od kapitalizma ka socijalizmu učitelji socijalizma nisu uzalud govorili i bez razloga isticali „duge porođajne muke” novog društva, pri čemu je to novo društvo ipak apstrakcija, koja se ne može oživotvoriti drukčije nego preko niza raznolikih, nesavršenih, konkretnih pokušaja da se stvori ova ili ona socijalistička država” (ibid, str. 301—302).

Duboko shvatajući marksističku nauku, Lenjin je još na početku svoje revolucionarne aktivnosti, u svojim prvim djelima, isticao da će se opće postavke marksizma različito primjenjivati u pojedinim zemljama, zavisno od nacionalnih i drugih specifičnosti, i konkretne historijske situacije. Shvatajući marksizam kao teoriju koja se stalno razvija i upotpunjava na osnovu promjene u stvarnosti i novih saznanja, i koja daje mogućnost samo za opću orijentaciju u revolucionarnoj borbi, Lenjin je i mogao da postane genijalni strateg oktobarske revolucije i veliki nastavljatelj marksističke nauke. Zbog toga je on mogao da sagleda kako osnovni pravac i specifičnosti proleterske revolucije u Rusiji, tako i njena najvažnija opća svojstva, koja je unijela u riznicu teorije i prakse socijalizma. Ističući sve ono čime je ta revolucija zadužila napredno čovječanstvo, otvarajući eru socijalizma, uspostavljajući sovjetsku socijalističku vlast, potvrđujući u praksi da upravljanje nije stvar privilegiranih i pokazujući, najzad, prednosti novog sistema za razvoj proizvodnih snaga, kao opće osnove na kojoj se razvija ljudska sloboda — Lenjin je uvijek bio daleko od toga da neke posebne forme apsolutizira. Jer, znao je da će svaka nova pobjeda revolucije unijeti nešto novo — svoje i time bogatiti praksu socijalizma.

Razumije se, i današnja stvarnost pokazuje da oblici i kretanja ka socijalizmu moraju biti raznovrsni, da socijalizam ne može biti ničiji monopol. Oktobarska socijalistička revolucija otvorila je eru masovnog kretanja ka socijalizmu i svojom pobjedom omogućila pobjedu socijalizma i u drugim zemljama. Stvorene su mogućnosti za izgradnju socijalizma i u manjim zemljama, nezavisno od stava rukovodilaca ove ili one socijalističke zemlje prema socijalističkom razvitku u drugim zemljama.

Sve više se pokazuje koliko je pravilna misao, koju prihvataju predstavnici kako pojedinih socijalističkih zemalja, tako i pojedinih radničkih partija, a koja je izražena i u rezoluciji CK KPSS o proslavi 50-godišnjice velike oktobarske soci-

jalističke revolucije da „socijalizam sada utiče na svjetski razvoj, prije svega pozitivnom stranom svoga primjera”. Podrška ovim osnovnim porukama Oktobra, znači u najvećoj mjeri vjernost njegovim idejama i doprinos daljoj pobjedi socijalizma u svijetu.

Time će nova epoha čovječanstva, koju je nagovijestila oktobarska revolucija, dobiti sve savršenije, humanije oblike i univerzalniji značaj, bez obzira na teškoće koje razvoju socijalizma nanose konzervativna shvatanja i neadekvatni metodi u njegovim vlastitim redovima i uprkos otporu reakcionarnih snaga, koje svim sredstvima, uključivši i rat, nastoje da zaustave točak historije i spriječe pobjedu onoga što je historijski neminovno.

Maršal Jugoslavije
Josip BROZ TITO